

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งพัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยมีการปรับปรุงแก้ไข จุดที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้นบนฐานข้อมูลที่ได้จากการวิจัยและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 10 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนสู่ศตวรรษที่ 21 จึงมีการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเอกสารหลักสูตร และนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอนในแต่ละระดับ นอกจากนี้ยังได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปีไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเพิ่มเติมเวลาเรียนได้ตามความพร้อมและจุดเน้น อีกทั้งได้ปรับกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียน เกณฑ์การจบ การศึกษาแต่ละระดับ และเอกสารแสดงหลักฐานทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และมีความชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ

จากประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 293/2551 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 กำหนดให้สถานศึกษา ในสังกัด จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร และโรงเรียนที่มีความพร้อมตามรายชื่อที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตร ปีการศึกษา 2552 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไปให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน โรงเรียนทั่วไปให้ใช้หลักสูตรฯ ดังนี้ ปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2554 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 เป็นต้นไป ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน

จะเห็นว่าโรงเรียนต้นแบบจะนำร่องทดลองใช้ก่อนโรงเรียนทั่วไปเพียงปีเดียว คือ ปี พ.ศ. 2552 ในปีถัดไปทุกโรงเรียนก็จะต้องเริ่มใช้หลักสูตรแกนกลางนี้กันทั่วทั้งหมด โดยหลักสูตรนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญ 5 อย่างด้วยกัน คือ 1.ความสามารถในการสื่อสาร 2.ความสามารถในการคิด 3.ความสามารถในการแก้ปัญหา 4.ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะพึงประสงค์ 8 ประการ คือ 1.รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2.ซื่อสัตย์สุจริต 3.มีวินัย 4.ใฝ่เรียนรู้ 5.อยู่อย่างพอเพียง 6.มุ่งมั่นในการทำงาน 7.รักความเป็นไทย 8.มีจิตสาธารณะ หลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ส่วนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนก็ยังคงมีอยู่โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว / กิจกรรมนักเรียน / กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดเวลาเรียนระดับประถมศึกษา (ป. 1-6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง คัดนำหน้ากรายวิชา 1 หน่วยกิต 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) จัดเวลาเรียนและนำหน้ากรายวิชาเหมือนมัธยมต้น แต่เวลาเรียนวันหนึ่งต้องไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง อาจมากกว่าวันละ 6 ชั่วโมงก็ได้

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปแล้วนั้น ปรากฏว่าได้มีประกาศรายชื่อโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรจำนวน 626 โรงเรียน และโรงเรียนที่มีความพร้อมจำนวน 1,748 โรงเรียน โดยในส่วนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีโรงเรียนต้นแบบจำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนบ้านป่าแดง โรงเรียนประถมศึกษาเล็ก อำเภอชาติตระการ เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านป่าสัก(ทศพลอนุสรณ์) โรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง อำเภอพรหมพิราม เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล - มัธยมศึกษาปีที่ 3 และโรงเรียนนครไทย โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 6

ดังนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในรายละเอียดของปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและครอบคลุม ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพและการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต่างๆที่ต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการและต้องใช้ครอบคลุมทุกโรงเรียนในปีการศึกษา 2555 ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของข้าราชการครูโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของข้าราชการครูโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำแนกตามประเภทการจัดการศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงระดับปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของข้าราชการครูโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ที่ครอบคลุม 3 ภารกิจ คือ

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551
3. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ซึ่งผลการศึกษามีประโยชน์ต่อโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตรและโรงเรียนอื่นๆที่ต้องสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ในปีการศึกษา 2555 ทุกโรงเรียน โดยนำไปใช้เป็นแนวทางในวางแผนการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 3 ภารกิจ ได้แก่

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านป่าแดง โรงเรียนบ้านป่าสัก (ทศพลอนุสรณ์) และโรงเรียนนครไทย

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนต้นแบบในปี 2552 การใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านป่าแดง จำนวน 15 คน โรงเรียนบ้านป่าสัก (ทศพลอนุสรณ์) จำนวน 24 คน และโรงเรียนนครไทย จำนวน 62 คน รวม 101 คน

2.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ระดับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ซึ่งครอบคลุม 3 ภารกิจ ได้แก่

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1.1 ด้านการสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร

1.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร

1.3 ด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการคณะอนุกรรมการของสถานศึกษา

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนต้นแบบ หมายถึง โรงเรียนที่ทดลองใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยการควบคุมของกรมวิชาการ

หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข โดยมีการจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่เรียนเพิ่มเติมเป็นรายภาค และกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหา หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องของข้าราชการครูที่มีต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

ระดับปัญหา หมายถึง ช่วงคะแนนเฉลี่ยความคิดของข้าราชการครูที่มีต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ต้นแบบ การใช้หลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาครอบคลุมในด้านการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร การจัดกิจกรรมพัฒนา การกำหนดเวลาเรียน การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจำแนกเป็น

ข้าราชการครู หมายถึง ข้าราชการครูรวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

วุฒิการศึกษา หมายถึง การศึกษาสูงสุดที่ข้าราชการครูในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ได้รับปริญญาบัตรจำแนกเป็น

- ปริญญาตรี
- ปริญญาโท

ประสบการณ์สอน หมายถึง ระยะเวลาที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ซึ่งจำแนกเป็น

- น้อยกว่า 5 ปี
- ระหว่าง 5 – 10 ปี
- มากกว่า 10 ปี

ประเภทการจัดการศึกษา หมายถึง ลักษณะการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการเปิดสอนในระดับชั้นต่างๆ

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนขยายโอกาส หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ภารกิจ หมายถึง การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 แบ่งเป็น 3 ภารกิจ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา หมายถึง การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานองค์กรในชุมชนทุกฝ่าย

ภารกิจที่ 2 จัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง การนำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อสร้างหลักสูตร ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละช่วงชั้นและสัดส่วนเวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค จัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดหา การเลือก การใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการแนะแนว การวิจัยเพื่อพัฒนา และการนิเทศกำกับติดตาม ซึ่งแนวทางการดำเนินงาน

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

ประเภทการจัดการศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีระดับปัญหาในการจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 แตกต่างกัน